

Jaarverslag van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde (KNVWS) over het jaar 2019

1. Inleiding

De KNVWS werd in 1901 opgericht met het idee dat wetenschap voor iedereen toegankelijk moet zijn. Bij onze landelijke organisatie zijn tientallen verenigingen en sterrenwachten aangesloten, waardoor we duizenden mensen in ons land verbinden en jaarlijks vele tienduizenden bezoekers verwelkomen.

De KNVWS verenigde in 2019 totaal 57 lidorganisaties. Nieuw toetredende leden in 2019 waren: Volkssterrenwacht Philippus Lansbergen (Middelburg), Stichting Dr. A.F. Philips Sterrenwacht (Eindhoven), Volkssterrenwacht Corona Borealis (Zevenaar).

Ereleden en lidorganisaties per 31 december 2019

10 Ereleden: J.A. de Boer, A.H. van der Brugge (tevens erebestuurslid), G. Comello, M. Drummen, C. de Jager, N.J.J. de Kort, P. Louwman, J. Meeus, H. Olthof, H. van Woerden (tevens erevoorzitter).

25 Regionale organisaties: Alkmaar, Amsterdam, Apeldoorn-Deventer-Zutphen (Triangulum), Arnhem, Breda, Delft, Den Bosch, Den Helder, Eemsmond, Eindhoven (EWSK), Friesland, Gelderse Vallei, Groningen, Leiden, Nijmegen, Noord-Drenthe, Rotterdam, Tilburg, Utrecht, Venlo, Zaanstreek, Zuid-Drenthe, Zuid-Holland-Zuid, Zuid-Limburg, Zwolle

22 Publiekssterrenwachten: Amersfoort, Bussloo, Coenraad ter Kuile (Enschede), Copernicus (Overveen), Halley (Heesch), Hellendoorn (Nijverdal), De Jager (Texel), Limburg (Heerlen), Observeum (Burgum), Phoenix (Lochem), Rijswijk, Saturnus (Heerhugowaard), Sonnenborgh (Utrecht), Tivoli (Oudenbosch), Sterrenwacht Gooi en Vechtstreek ('s Graveland), Philips Sterrenwacht (Eindhoven), Volkssterrenwacht Orion (Bovenkarsel), Tweelingen (Spijkenisse), Werkgroep Leidse Sterrewacht, CAMRAS (Radiotelescoop Dwingeloo), Philippus Lansbergen (Middelburg), Corona Borealis (Zevenaar).

10 Thematische verenigingen (werkgroepen): Astrofotografie, Kleine Planeten en NEO's, Kometen, Maan en Planeten, Meteoren, Sterbedekkingen, Veranderlijke Sterren, Weerkunde VWK, Zon en de Jongerenwerkgroep (JWG).

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was in 2019: dr. S.J. de Vet (voorzitter), M. van der Weijgaert (secretaris), dr. M.J.N. Jacobs (penningmeester), J. Kuiper, K.J.J. Mook, U.J. Poerink, H.G.J. Rutten, C. Chatziantoniou.

Algemene ledenvergadering

De 9^e Algemene Ledenvergadering was op 18 mei te gast op de Oude Sterrewacht Leiden. In een intermezzo gaf Prof. dr. Ewine van Dishoeck een presentatie over chemie in de ruimte en 100 jaar International Astronomische Unie (IAU). Daarop volgde een korte rondleiding door de speciale IAU100 tentoonstelling in het publiekgedeelte van de sterrenwacht.

2. Onderscheidingen

Van der Biltprijs 2019

De Dr. J. van der Biltprijs 2019 is toegekend aan Romke Schievink voor de ongekende restauratie van het Zeiss Planetarium Model 1 dat geldt als het oudste optische planetarium ter wereld, en voor zijn toewijding om kinderen met een beperking op bijzondere manieren les te geven in de sterrenkunde. De prijs werd uitgereikt 9 november 2019 op de Astrodag in Goirle.

Van Woerdenprijs

De Hugo van Woerdenprijs werd, na een luwte van enkele jaren, weer uitgereikt. Dit keer aan Eduard Mol (19) voor zijn toewijding en intensieve aandacht voor de sterrenkunde, met grote artistieke en technische vaardigheid, culminerend in de succesvolle bouw van een radiotelescoop. De prijs werd onder het toezien van Prof. dr. Hugo van Woerden zelf, uitgereikt 9 november 2019 op de Astrodag in Goirle.

3. Landelijke Evenementen

Naast de diverse bijeenkomsten van onze lidorganisaties was er in 2019 een speciale rol voor het eeuwfeest van de jubileren International Astronomische Unie (IAU) en het lustrum van 50 jaar bemande maanlanding. In het programma was een bijzondere rol weggelegd voor evenementen met amateurorganisaties. Vanuit de KNVWS maakte de voorzitter deel uit van het Nationaal Comité van Nederland voor IAU100 om in overleg met vertegenwoordigers uit de vakwereld invulling te geven aan de activiteiten in ons land. De volgende publieksactiviteiten hadden in meer of mindere mate een KNVWS inbreng:

- Nederland kijkt sterren. 100 uur sterrenkunde van 10-13 januari
- IAU100 amateurdag in Brussel.
- Stoepsterrenkunde tijdens theatertour *Starry, Starry Night*. Gefaciliteerd door de KNVWS (middels lidorganisaties en hun leden) bij de theatertour van Govert Schilling en Leonie Jansen.
- Profilering KNVWS in de educatie/outreach sessie op de astronomische conferentie NAC, in Groningen
- Exoplaneet HAT-P-6 zoekt naam (Voorzitter namens KNVWS in nationaal comité voor de naamgeving)
- Alles rond het maanlandingsjubileum stond op 50jaarmaanlanding.nl: een samenwerking van NVR, Space Expo, Nationaal Ruimtevaartmuseum Lelystad en de KNVWS.
- Mercuriusovergang op maandag 11 november.
- Astrofotografiewedstrijd NOVA-KNVWS (Voorzitter KNVWS tevens voorzitter van de fotojury)
- Gala van de Sterrenkunde, waarbij de KNVWS ook enige aandacht kreeg.

Landelijke Sterrenkijkdagen

De 43e Landelijke Sterrenkijkdagen vonden plaats van 15 tot en met 17 maart. Met 62 deelnemende organisaties, waaronder een aantal niet aangesloten organisaties die voor de Landelijke Sterrenkijkdagen te gast waren van de KNVWS, was er een mooie spreiding over Nederland van plaatsen waar het publiek terecht kon. Het weer werkte niet mee, op veel locaties was helemaal geen sterrenhemel te zien, op andere zeer beperkt. Binnenprogramma bewezen hun diensten. Het aantal bezoekers was ruim de helft van het topjaar 2018. Toch waren veel deelnemers tevreden, met name omdat bij het kleinere bezoekersaantal de contacten intensiever waren.

Nieuw evenement: Landelijke Zonnekijkdag

Op 7 juli organiseerde de KNVWS voor het eerst een Landelijke Zonnekijkdag. Het publiek kon bij deelnemende locaties veilig door een telescoop de zon bewonderen. Sterrenkundige verenigingen, publiekssterrenwachten en particulieren stelden op zo'n dertig locaties hun telescopen beschikbaar zodat iedereen van de zon kon genieten. Lang niet overal kon de zon waargenomen worden vanwege aanwezige bewolking. Waar dat wel kon bleek dat er op de zon niet veel te zien was, maar H-alfa kijkers brachten uitkomst. Dat lijkt een must voor publieksactiviteiten rond het zonneminimum. Momenteel bevinden we ons nabij dat zonneminimum, een periode waarin de zon minder actief is dan in andere jaren. Met een ritme van 11 jaar varieert deze activiteit en zal de zon zichtbaar veranderen.

Daarom kan het publiek de komende jaren op de eerste zondag van juli tijdens de jaarlijks zonnekijkdag die veranderingen in de zonneactiviteit komen bekijken. Deze dag valt samen in Nederland met de zonnekijkdag van de VVS in België.

ESTEC open dag 6 oktober

Van 5-6 oktober werd het Weekend van de Wetenschap georganiseerd; de KNVWS was net als in 2018 aanwezig zijn op de Open Dag op ESTEC (Noordwijk) op zondag 6 oktober. De KNVWS was een van de standhouders in de NL Space tent, waarin op uitnodiging van NL Space (gelieerd aan NSO) verschillende grote partijen aanwezig waren. De open dag van ESTEC trekt jaarlijks duizenden bezoekers die we ook tot de doelgroep van de KNVWS mogen rekenen. Het is daarom een mooi podium voor de KNVWS om de aangesloten verenigingen, sterrenwachten en werkgroepen te promoten. Lidorganisaties droegen bij met flyers en de bemensing van een sessie stoepsterrenkunde en hulp bij de infostand. De dag was een succes en wij continueren dit initiatief de komende jaren.

Nacht van de Nacht

De vijftiende editie werd georganiseerd op 26 oktober op honderden locaties met als motto "Laat het donker, donker en ontdek hoe mooi de nacht is tijdens de Nacht van de Nacht". De Nacht van de Nacht is een initiatief van de Natuur- en Milieufederaties. Wij nodigen onze alle leden en de relaties die aan de Landelijke Sterrenkijkdagen meedoen uit om zich hierbij aan te sluiten. Martien Jacobs maakte op onze website weer een overzicht van de sterrenkundige activiteiten. Dat leverde een lijst van 78 plaatsen op.

4. Subsidies aan projecten

Weerstations voor Sterrenwachten - In samenwerking met onze lidorganisatie de Vereniging voor Weerkunde en Klimatologie (VWK) is een succesvol project gestart om sterrenwachten uit te rusten met een automatisch weerstations (AWS) dat weergegevens meet voor het Sylphide project, een landelijk netwerk van weerwaarnemers. Daarnaast zullen de metingen van de stations uiteindelijk zichtbaar in het internationale WOW-NL netwerk via het KNMI. Met deze samenwerking wilt de KNVWS de weerkundige kennis (de W in onze naam) bij onze sterrenwachten verbreden en het Sylphide-amateurnetwerk naar een groter aantal deelnemers brengen. Het weerstation zal ook ingezet worden in combinatie met een educatief programma op het vlak van de weerkunde dat beschikbaar is voor schoolbezoeken. De weerstations zijn gerealiseerd bij onze sterrenwachten Gooi en Vechtstreek (Noord-Holland), Copernicus (Noord-Holland), Tivoli (Noord-Brabant), Burgum (Friesland), Heerlen (Limburg), Bussloo (Gelderland), Philippus Lansbergen (Zeeland), met steun uit het educatieve Kees de Jagerfonds van de KNVWS.

Sterrenkunde Olympiade 2019 - Tijdens de Sterrenkunde Olympiade worden scholieren uitgedaagd om zicht te verdiepen in gecompliceerde sterrenkundige onderwerpen. De Sterrenkunde Olympiade is er voor alle leerlingen in het voorgezet onderwijs en het is een jaarlijkse terugkerende wedstrijd tussen middelbare scholieren. De winnaar van de Nederlandse Sterrenkunde Olympiade wordt uitgenodigd om te gaan waarnemen op een van de professionele telescopen op het Canarische eiland La Palma. De KNVWS is al enkele jaren een van de sponsors van dit evenement om op die manier jongeren te enthousiasmeren voor de sterrenkunde. Dominique Wannings (17) van het Murmellius College in Alkmaar is de winnaar van de dertiende Nederlandse Sterrenkunde Olympiade. De tweede prijs, een telescoop, ging naar Annemarijn Zwerver (18) van het Hogeland College in Warffum en de derde prijs, een astronomieboek, is gewonnen door Tijn Ansems (16) van het Willem van Oranje College in Waalwijk.

5. Sterrengids

De Sterrengids 2019 is samengesteld door Anton Peters (hoofdredactie), Erwin van Ballegoij en Jean Meeus. Als auteur of anderszins werkten mee Jan de Boer, Reinder Bouma, Mat Drummen, Eddy Echternach, Rob van Gent, Adri Gerritsen, Guus Gilein, Edwin Goffin, Geraldine te Gussinklo, Martin van Ingen, Roy Keeris, Edwin Mathlener, Harrie Rutten, Ton Schoenmaker, Wil Tirion, Vincent van de Vrede, Gert Wilkens en Huub Willems.

6. Zenit

Verenigingsnieuws in de 46^e jaargang 2019: de aankondigingen van de lidorganisaties achterin en verder over de Landelijke Sterrenkijkdagen, alsmede het verslag ervan, en in het juli/augustus nummer het bericht over de Zonnekijkdag evenals een verslag daarvan. Tevens verscheen er een bericht over de prijswinnaar van de Dr. J. van der Biltprijs 2018.

7. Communicatie: sociale media en website

In 2019 is de KNVWS actiever geworden op haar sociale media. We zien een positieve trend in ons bereik en het aantal volgers, maar er is nog veel groei en ontwikkeling mogelijk om deze platformen optimaal te benutten. Daarnaast is de ontwikkeling van de nieuwe website gestart met de boogde lancering voor de Landelijke Sterrenkijkdagen in 2020.

Geagendeerd en vastgesteld op de ALV op 31 oktober 2020.

Het dagelijks bestuur van de KNVWS,

Sebastiaan de Vet (voorzitter)
Martien Jacobs (penningmeester)
Marlies van de Weijgaert (secretaris)